

A kertváros.

Néhány évvel ezelőtt a leggyakrabban emlegetett jelszavak között szerepelt a kertváros. Mindenki kertvárosról beszélt. Mindenki német, angol, amerikai és ausztráliai példákat emlegetett. A főváros szakértő-jelölteket küldött ki a külföld kertvárosainak tanulmányozására és a tanulmányi kirándulások eredményeképpen derüre-borura jelentek meg a beszámoló jelentések. Akkoriban az volt a hit, hogy a főváros a városi élet nyomorúságain, a belső részek utcaszükén, világosság-hiányán, rosszlevegőjűségén kerti városrészek kiképzésével szándékozik segíteni. Hát hiszen lett is belőle valami. A főváros környékén sivatagi területeket fölparcelláztak és bekertvárosítottak. Lehetőleg az ugynevezett »büzös övezet« szomszédságában, a hol tudniillik legjobb a levegő és legegészségesebb az élet. De kár erről gunyosan beszélni. A ki bejárta a főváros határát, az ismeri ezeket a kertvárosrészeket. Az tudja azt is, hogy kertjeikben nem annyira fa, fű, virág zöldül és virít, mint inkább a nyomorúság. A nagy emberi nyomorúság. S hogy azok az állítólagos kertvárosrészek jogosabban nevezhetők az elviselhetetlenül drágává lett belső városból menekült nyomorgók városrészeinek.

Ezenközben a jelszóhangoztatás zajától függetlenül, szépen és csendesen alakult, fejlődött a Duna jobbpartján az igazi kertváros. Már évtizedekkel ezelőtt kezdték alapjainak rakosgatását a német Pest német nyárspolgárai. A régi Pest derék polgárának az volt az álma, hogy nyárára a budai hegyek lejtőjén kis nyaralója, s a nyaraló körül kis kertje, szőleje legyen. Szép és szerény idők voltak azok. A mai pesti polgár egészen más emberfajta. A boldog régi korból még megvan ma is egy-egy biedermeier formájú nyaraló, körülötte szép nagy kert, benne óriási vén fák. De a mit még le nem bontottak közülök, az is elvész az utóbbi évek során épült újabb házak és nyaralók között. Mert alig tíz év rendjén teljesen megváltozott a budai hegyoldalak képe. A Váron, meg a Gellérthegyen tul kezdődő völgyek keretét, a sok lankás hegyoldalt egészen benépesítették a nyaraló-szerű épületek. Sőt a nagytömegű bérházak is. S a mi nevezetes: a budai honfoglalók nem Budának lakosai, hanem Pestéi. A kinek a hivatali időbeosztása megengedi, mind Budára igyekszik. Egyazon hivatásnak körébe tartozó polgárok — többnyire tisztviselők —

Iktatószám

Budapestre vonatkozó újsáncikkok

Osztályozás

Szerző

Arcturus

Cím

A kertváros.

725.091

Forrás: Az Újság

1912

Személy

Helyszám

Bp.

1912 X/3

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Oldalsz.

zárt telepekké alakulva helyezkednek el Buda hegyoldalain. Ma itt, holnap ott nő ki a hegynek zöldjéből egy-egy piros tetős házcsoport. A legtöbbje úgy épül bele a zöld mezőbe, hogy ut se visz hozzá. Az utakat, utcákat, s mindazt a jót, a mi velök jár, utólagosan szabja hozzájuk a város.

Igy alakul magától a kertváros. De nem igen van benne köszönet. Mert ha kertváros is, — csunya egy kertváros. Csunya pedig azért, mivel egymásra s a távolabbi pontokra való tekintet nélkül épülnek a részei. Itt egy ház, ott egy ház. A kinek valami szebb ponton sikerült megtelepednie, azt csakhamar vetélkedők veszik körül. A kis villa elé többemeletes nagy villa épül, tornyos, kupolás. S a hol a hatóság utcát épített, ott mindjárt megjelenik a modern városi élet elcsufítója, a bérkaszárnya típusa. És a hol a bérkaszárnya, ott a drága telek, ott a telekkel való rabló-gazdálkodás. Ott vége a kertnek is.

Kertvárosnak ideálisabb terepet el sem képzelhet az ember Budának annál a részénél, a melyet például a Bástya-sétányról letekintve fog be a szem. Az a terep maga a változatos-ság. Hegyoldal, hegyhát, völgy váltakozik benne. A városrendezők feladata az ilyen kedvező alakulású területen szinte alig egyéb, mint hogy megóvjá a tájék karakterét. Hogy meg ne engedje a hegyhátak vonalának s a lejtők magassági arányainak megrontását. Hogy gondos építési tervet készítsen, melyen a jövődöbéli utcák vonalait a hegyhátak vonalaival arányosan húzza meg, a melyen megállapítsa minden jövődöbéli háznak a helyét és a magassági arányait. Az olyan gyönyörű

vedutának, a minő például a Várhegyről letekintvést tárul az ember elé, mindenfelől egyenlőképpen kellene érvényesülnie. Nem lenne szabad, hogy brutális silhouette-ek rajzolódjanak beléje és oda nem való tömegükkel, zavaró vonalaikkal megrontsák a tájnak egységét. Nem könnyű feladat az ilyen tervnek elkészítése, de nem is elvégezhető. Csak arravaló művészemberre kell bízni. *Művészre*, nem pedig kebelbeli hivatalnokemberre, a ki csak körzöt és vonalzót tud forgatni, de a kinek se szíve, sem érzéke az ilyen feladatokhoz. A mit a Tabánra nézve most terveznek, az egész budai hegyvidékre nézve már rég el kellett volna végezni. Maholnap ugyanis lehetetlen lesz csak jóvátenni is azt, a mit kontár bürokraták és lelketlen spekulánsok máris elrontottak ott. Szomorú, hogy a főváros óriási szervezetében nincsen ember, a ki szószólója lenne ezeknek az óriási fontosságú kérdéseknek. Sőt a míg két külföldi szakértő megsemmisítő ítéletet nem mondott a mai Budapestről, mindenki ideálisnak látta ott a helyzetet. Ha másképp nem, hozassanak megint szakértőt a külföldről. Magyaráztassák meg velök maguknak, hogy mit jelent a »városkép« fogalma; hogy mit kellene és mit lehetne még tenni a megmenthetők megmentése érdekében. Sőt hívjanak évről-évre külföldi művészt és minden újabb probléma fölmerültekor tartsanak vele konziliumot. Egy kicsit megszegyenítő lesz ugyan, de legalább rákényszeríti a pirosságot egy sereg olyan ábrázatra, a mely ezt a szép szint soha nem ismerte.

Arcturus.